

Een spoor van ergernis en verdriet

Het rafelige leven van de eenzame jongen Jan Campert

Een van de eerste zinnen die Hans Renders schrijft in de inleiding van zijn Jan Campert-biografie luidt: 'Iedereen kent Jan Campert, niemand weet wie hij was.' Dat iedereen hem kent, komt door 'De Achttien Doden', ons beroemdste oorlogsgedicht.

biografie • recensie Wim Vogel

'Wie weet slaag ik in de dood' door Hans Renders. Uitgeverij De Bezige Bij. Prijs: €27,50. 'Dat ik van binnen brand', een keuze uit de gedichten van Jan Campert. Samenstelling en nawoord Hans Renders. Uitgeverij De Bezige Bij. Prijs: €18,50.

Campert schreef het in april 1941 nadat hij in het illegale Parool een bericht had gelezen over hun executie. In juni 1942 probeerde Campert, niet voor het eerst, joden de Belgische grens over te krijgen. Door verraad wordt iedereen gearresteerd. Campert wordt opgesloten in de gevangenis in Breda, in Haaren, in het beruchte kamp Amersfoort en uiteindelijk afgevoerd naar Duitsland waar hij op 12 januari 1943 sterft in het concentratiekamp Neuengamme, 'bitter oord', zoals zijn zoon Remco jaren later in een ontroerend gedicht eraan toevoegt. In *Wie weet slaag ik in de dood*, een versregel van Jan Campert die de titel werd van de biografie, toont Renders zich een ware biograaf. Hij slaagt er in Jan Campert neer te zetten als een romanticus in een tijd (1902 - 1943) die allesbehalve romantisch was en dat gaandeweg ook steeds minder werd. Daarnaast lukt het hem aannemelijk te maken hoe Campert er toe kwam eind jaren dertig en begin jaren veertig mee te werken aan allerlei halffoute en goedfoute tijdschriften en periodieken. Ook inventariseert en analyseert Renders het beperkte dichterschap van Campert, wat leidde tot *Dat ik van binnen brand*, een keuze uit Camperts gedichten: een mooi boekje dat tegelijkertijd met de biografie is verschenen. Maar de biografie is vooral geslaagd, vind ik, omdat Renders Campert probeert te begrijpen binnen de turbulente jaren twintig en dertig waarin idealisme, socialisme, communisme en zelfs fascisme veel meer raakvlakken hadden dan wij nu denken. En zoals een vlinder ontrouw is aan de bloem waaruit hij zijn voedsel

haalt, zo weinig honkvast, in alle opzichten, is ook de romantische drinkebroer, vrouwenversierder en altijd in geldnood verkerende Campert. Een spoor van ergernis en verdriet liet hij na, die eenzame jongen die hij altijd is gebleven. Een week voor wat zijn eerste huwelijk had moeten worden, vlucht Campert naar Brussel. Tegelijkertijd blijkt hij een vriendin van hem, de echtgenote van een goede vriend, bezwangerd te hebben terwijl een derde vriendin elders op hem wacht. Een paar jaar later zal zijn eerste echtgenote, de actrice Joekie Broedelet, de moeder van zijn zoon Remco, met een pyjama in haar handen aanbellen bij Willy Corsari. Niets van haar man wilde ze meer in huis hebben! Later hertrouwt hij met Clara Eggink, een huwelijk dat ook mislukt door verregaand vreemdgaan en dat eeuwige gebrek aan geld. De thematische aanpak die Renders kiest, heeft zijn voordelen. Vooral Camperts journalistieke leven krijgt daardoor veel aandacht. Nadelen zijn dat dezelfde data, feiten en conclusies meerdere malen terugkeren en dat je zo nu en dan wordt bedolven onder allerlei faits divers en andere minor poets. Tragisch is dat de beste poëziebundel van Campert, *Sonnetten voor Cynara* (1942), ook zijn laatste werd. Zijn leven lang is hij op zoek geweest naar zijn eigen toon, hard bezig de invloeden van Boutens, Kloos en Van Eeden creatief te verwerken. In zijn laatste bundel blijkt die toon, helemaal in de geest van de tijd, een parlando-achtige te zijn. Een toon die doorklinkt in *De Achttien Doden*, maar bijvoorbeeld ook al in 1933 als hij in een aangrijpende *Ballade der verbrande Boeken* reageert op wat er in Duitsland gaande is.

In de zomer van 1942 werd Campert gearresteerd toen hij probeerde joden uit ons land te krijgen. Deed hij dat tegen fikse betalingen? Wist hij dat diezelfde joden vrijwel direct over de grens aangehouden zouden worden? Voor deze verdachtmakingen heeft zijn biograaf geen enkel hard bewijs gevonden. En daarbij: waarom zouden de Duitsers hem arresteren, hem naar een concentratiekamp voeren en hem daar laten creperen als ze alleen

maar zijn gangen hoefden te volgen om nog meer joden te pakken? Natuurlijk, Campert was een opportunist en een journalist die uit geldgebrek de grenzen van het moreel toelaatbare opzocht, maar hij werkte ook mee aan het Parool, hij probeerde joden, wellicht tegen betaling, te redden, hij verhiel zijn stem al in 1933 tegen de nazi's, hij, en niemand anders, schreef ons bekendste oorlogsgedicht en hij stierf in een concentratiekamp.

